

(p. 159–165). Ne taip paprasta surasti naujų prieš tris šimtmečius išnykusios kalbos tekstų, todėl šiam trijų autorių straipsniui bus lemta įsitvirtinti daugelyje baltistikos veikalų (plačiau apie šį prūsų kalbos tekstą plg. Mažiulis V. Seniausias baltų rašto paminklas. – Baltistica, 1975, 11(2), p. 125–131).

Ohajo valstybinio universiteto profesorius Deividas F. Robinsonas skelbia straipsnį „A Note on the Four-Language Lutheran Catechismus Minor of 1700“ (p. 166–167), kuriame rašo apie jo paties Britų muziejuje surastą M. Liuterio keturių kalbų katekizmo („Catechismus Minor: Germanico-Polonico-Lithvanico-Latinus“) egzempliorių. Beje dera pridurti, jog D. F. Robinsonas yra ir šio „baltiško“ „General Linguistics“ numerio specialusis redaktorius.

Nuolatinis žurnalo redaktorius V. R. Šmolstygas straipsnyje „The Baltic First Person Singular Ending -u“ (p. 168–175) su nauja įdomia argumentacija, remdamasis ypač hetitų ir tocharų kalbų faktais, mėgina atgaivinti ankstesnę hipotezę (O. Vydemano, A. Becenbergerio), kad baltų präterito vns. pirmojo asmens galūnė -u yra indoeuropiečių priesagos (particle) -u atspindys. Net ir slavų aoristo vns. pirmojo asmens galūnė -ǫ, šiaip jau kildinama iš ide. *-oN, Šmolstygo nuomone, galėtų būti tiesiogiai siejama su ide. *-u.

Žurnalo numeris baigiamas dviem recenzijom: V. R. Šmolstygas recenzuoja jau mūsų minėtą Dž. F. Levino monografiją „The Slavic Element in the Old Prussian Elbing Vocabulary“ (Berkeley – Los Angeles – London, 1974), A. Klimas – V. R. Šmolstygo ir B. Jėgerio išvėrstą žinomą J. Endzelyno veikalą „Baltu valodu skaņas un formas“ („Comparative Phonology and Morphology of the Baltic Languages“. The Hague – Paris, 1971).

Džiaugdamiesi šiuo vertingu ir įdomiu leidiniu, norėtume turėti vilties, kad tai ne paskutinė „General Linguistics“ paslauga baltistikai.

A. Sabaliauskas

А. П. Непокупный. Балто-севернославянские языковые связи. – Киев, Наукова думка, 1976, – 230 с.

A. Nepokupno studijoje „Baltų ir šiaurės slavų kalbų ryšiai“ yra tyrinėjami baltų ir slavų kalbų santykiai arealiniu leksikos bei semantikos aspektu, remiantis tuo, kad baltai paveldėtos leksikos bendrybėmis siejasi su visais slavais, o skolintinėmis bendrybėmis – tik su autoriaus vadinamaisiais šiaurės slavais, t. y. su vakarų ir rytų slavais. Taigi baltų ir šiaurės slavų kalbų santykių tyrinėjimas turi savo specifinių ypatybių.

Studijai medžiaga yra surinkta iš baltų ir slavų kalbų gausių šaltinių. Reikia pabrėžti, kad jau vien šios vertingos ir neretai visiškai naujos medžiagos surinkimas pareikalavo daug kruopštaus darbo ir laiko. Be to, A. Nepokupnas plačiai pasirėmė anketinėmis apklausomis, jo paties organizuotomis įvairiose Lietuvos, Latvijos, Baltarusijos, Ukrainos aukštosiose mokyklose. Visa ta medžiaga darbe kruopščiai ir sąžiningai iširta, remiantis patikimais metodais.

Pirmojoje studijos dalyje yra nagrinėjami bendrieji baltų ir šiaurės slavų kalbų dalykai. Čia autorius kritiškai ištyrė ir gerokai patikslino bei papildė garsų R. Trautmanno „Baltisch-Slawisches Wörterbuch“, kreipdamas dėmesį ypač į slavų kalbų atskirų zonų leksiką, turinčią inovacinių bendrybių su baltų leksika. Iš viso to autorius padarė išvadą, kad iki šiol laikomos specifinėmis leksinės baltų ir pietų slavų bendrybės nesiriboja pietų slavais. A. Nepokupnas gražiai įrodė, kad baltai leksinių bendrybių daugiausia turi su šiaurės slavais. Vykusiai išanalizuota baltų ir slavų reljefo bei kitų gamtos objektų terminologija, išryškinti šios rūšies arealiniai santykiai. Vertingas yra skyrius „Paliesės baltų-slavų leksika“, kuriame naujais faktais gerokai papildytas minėtasis R. Trautmanno „Žodynas“, parodyti Paliesės apeliatyvų *бедра*, *волока*, *локно*, *прыса* ir kt. arealiniai santykiai su baltų žodžiais. Reikia sutikti su daroma išvada, kad baltų ir šiaurės slavų leksinė giminytė esanti didesnė negu kad iki šiol buvo

galvojama. Toliau randame vykusią semantinę studiją apie baltų ir slavų kalbų santykius: tyrinėjami giminiškų ir skirtingų leksemų semantiniai atitikmenys – balt.-sl. **dures* resp. **yartā*, **grīuā*, **piljā*, **stajō*, baltų ir slavų žodžiai, reiškiantys „mišką“ ir „lauką“, „viešėti“, „pergalę“, „at-, uždaryti“. Parodoma, kaip čia pasireiškia baltų ir slavų kalbų konvergenciniai ryšiai.

Toliau nagrinėjama vakarų baltų leksika, patekusi į šiaurinių slavų tarmes. Reikia pasakyti, kad čia yra originalumo bei novatoriškumo. Autorius pirmąkart pateikė įtikinamą interpretaciją labai įdomios medžiagos – etnoniminės bei antroponiminės, kuri yra reikšminga ne tik baltų-slavų kalbų santykiams, bet ir prūsų istorijos tyrinėjimui. Čia vykusiai nagrinėjami etnonimai *prūsai*, *galindai*, *jótvingiai*, *Dainavà* – etnonimai, išlikę kaimyninėse slavų kalbose. Po to randame originalų tyrinėjimą apie vakarų baltų leksikos liekanas šiaurės slavų kalbose. Labai originalus skyrius apie vakarų baltų apeliatyvus, patekusius į šiaurės slavų tarmes. Pirmąkart nagrinėjami vakarų baltų etnonimai bei antroponimai, perėję į šiaurės slavų kalbas. Šiose kalbose vakarų baltų antroponimus atsekti nėra lengva. Čia autorius apdairiai remiasi: a) tiesioginiais dokumentų nurodymais (prūsas ar jotvingis), b) vardo fonetinėmis ypatybėmis, būdingomis vakarų baltų kalboms, c) antroponiminiu kontekstu, d) teritoriniu faktoriumi, e) istoriniais duomenimis. Drg. A. Nepokupnui pasisekė naujais faktais papildyti žinomus onomastinius vakarų baltų rinkinius. Ypač svarbūs naujai atrasti bendriniai prūsų žodžiai dokumentinėje bei tarminėje šiaurės slavų kalbų medžiagoje, t. y. *брыўцы*, *зеўмка*, *педы*, *полвы*. Šių žodžių prūsiškumą autorius įtikinamai pagrindė. Taip pat parodė, kad vakarų baltų apeliatyvai ir iš jų išvesti hidronimai bei deetnoniminiai toponimai ypač būdingi senosioms prūsų emigracijos teritorijoms – Mozūrijai, Gardino apylinkėms.

Vykusiai nagrinėjami šiaurės slavų kalbose esantys rytų baltų etnoniminės leksikos – *kuršių*, *latvių*, *lietuvių* pavadinimų – reliktai; įdo-

mus tiek savo medžiaga, tiek jos nagrinėjimu yra skyrius apie Obolcų (Vitebsko sritis) apylinkių asmenvardžius. A. Nepokupnas nustatė Ukrainoje esančią pietinę ribą slavų toponimų, kilusių iš baltų asmenvardžių. Toliau tyrinėjami rytų baltų kilmės slavų apeliatyvai, papildant jų sąrašą naujais paties autoriaus surastais žodžiais. Pasirodo, kad seniausi dokumentų fiksuoti slavų baltizmai yra *cmupma*, *więcierz* (1357 m.), *loszyna* ir kt. Autorius gerokai papildė baltizmų sąrašą iš Baltarusijos ir Ukrainos, išryškino tų baltizmų arealinius Baltarusijos ir Ukrainos ryšius su Lietuva bei Latvija, ypač vykusiai išnagrinėjo slaviškąjį baltizmų reljefo ir augmenijos terminologiją. Autorius gražiai paaiškino ir tą, kad baltarusiškosios Panemunės kraštuose baltizmų esama daugiau nei Paliesės bei jos kaimyninėse teritorijose. Vykusiai parodyta, kad tarp dabartinės ir istorinės baltizmų geografijos esama skirtumų. Reikia sutikti su A. Nepokupnu, kad slaviškieji baltizmai, egzistuojantys į pietus nuo dabartinės baltų teritorijos, turi bruožų, kurie artimi lietuvių aukštaičių leksikai.

Šis A. Nepokupno per daugelį metų kruopščiai atliktas darbas yra didelis baltoslavistikos laimėjimas, kuris kartu su daugybe ankstyvesnių autoriaus publikacijų, paskelbtų tarybinėje ir užsienio mokslinėje spaudoje, rodo, kad šios studijos autorius didžiai nusipelnė baltų ir slavų kalbų bei jų santykių tyrinėjimuose.

V. Mažiulis

Jan Petr. **Leopold Gettler**. Bibliografický soupis vědeckých prací s přehledem jeho činnosti. Praha, 1979, 92 p.

Prahos Karlo universitetas 1968 m. pradėjo leisti darbų seriją „Žymiųjų slavistų – Karlo universiteto dėstytojų bibliografija“ („Bibliografie význačných slavistů-učitelů Univerzity Karlovy“). Serijos organizatorius yra šio universiteto slavistikos katedros vedėjas Janas Petris.

Leopoldo Gettlerio darbų bibliografija yra jau aštuntasis minėtos serijos tomas, kurį paren-